

Suan Sunandha Rajabhat University

การวิเคราะห์นโยบายการศึกษา

ผศ.ดร.นันทวัช นุชนารถ

การวิเคราะห์นโยบายการศึกษา

ผศ.ดร.นันทวัช นุนารถ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ความสำคัญของนโยบายการศึกษา

กรอบทิศทาง

นโยบายเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว

เป้าหมายคุณภาพ

กำหนดมาตรฐานและเป้าหมายความสำเร็จของคุณภาพการศึกษาไทย

ผลกระทบวงกว้าง

ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ครูผู้บริหาร และชุมชนในทุกระดับ

เหตุใดต้อง "วิเคราะห์" นโยบาย

ลดความคลุมเครือ: เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการนำไปปฏิบัติ

ตรวจสอบความเป็นไปได้: ประเมินทรัพยากรและความพร้อมก่อนเริ่มงาน

ประเมินผลกระทบ: คาดการณ์ผลลัพธ์ทั้งด้านบวกและลบที่จะเกิดขึ้น

เพิ่มประสิทธิภาพ: เพื่อให้นโยบายบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

วัตถุประสงค์การบรรยาย

01

อธิบายความหมายและ
ขอบเขตของการ
วิเคราะห์นโยบาย

02

ศึกษาความเป็นมาของ
การขับเคลื่อนนโยบาย
การศึกษาไทย

03

เข้าใจกระบวนการและ
เครื่องมือในการ
วิเคราะห์อย่างเป็น
ระบบ

04

ประยุกต์ใช้ในการ
พัฒนานโยบายระดับ
สถานศึกษา

“

นโยบายการศึกษาที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร?
และทำไมนโยบายบางอย่างจึงล้มเหลวในทางปฏิบัติ?

”

ความหมายของการวิเคราะห์นโยบาย

ความหมายของ "นโยบาย"

- ✓ **แนวทางตัดสินใจ:** กรอบความคิดที่องค์กรหรือรัฐใช้เป็นแนวทาง
- ✓ **ข้อกำหนดเป้าหมาย:** ระบุสิ่งที่เราต้องการบรรลุในอนาคต
- ✓ **คำประกาศและปฏิบัติ:** ไม่ใช่เพียงแค่ตัวอักษร แต่รวมถึงการกระทำจริง

ความหมายของ "การวิเคราะห์นโยบาย"

กระบวนการศึกษา

การประเมินและเสนอทางเลือก
เชิงนโยบายอย่างมีระบบ

การใช้ข้อมูล

อาศัยหลักฐานและเหตุผลเชิง
ประจักษ์ประกอบการตัดสินใจ

มุ่งเน้นผลลัพธ์

เน้นความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ
และลดผลกระทบเชิงลบ

ลักษณะสำคัญของการวิเคราะห์นโยบาย

เป็นระบบ (Systematic)

ศึกษาตามขั้นตอนที่ชัดเจน

ข้อมูลเชิงประจักษ์

ใช้สถิติและงานวิจัยรองรับ

มองหลายมิติ

เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

เชิงเหตุผล

ลดอคติส่วนบุคคลในการตัดสินใจ

ประเภทของการวิเคราะห์นโยบาย

การวิเคราะห์ก่อนกำหนดนโยบาย
เพื่อคาดการณ์ความเป็นไปได้และ
เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

การวิเคราะห์ระหว่างดำเนินการ
เพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหา
ระหว่างทาง

การวิเคราะห์หลังดำเนินการ
เพื่อประเมินความสำเร็จและ
บทเรียนสำหรับอนาคต

การวิเคราะห์ vs การประเมินผล

🔍 การวิเคราะห์นโยบาย

เน้นช่วง **ก่อนและระหว่าง** การตัดสินใจ เพื่อวางแผนและเลือกทางเลือก

📊 การประเมินผล

เน้นช่วง **หลังการดำเนินการ** เพื่อตรวจสอบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

"ทั้งสองส่วนมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นวัฏจักร"

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

เครื่องมือ	วัตถุประสงค์หลัก	สิ่งที่ได้
SWOT Analysis	วิเคราะห์ปัจจัยภายใน/ภายนอก	จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค
Cost-Benefit	วิเคราะห์ความคุ้มค่าการลงทุน	อัตราผลตอบแทนทางสังคม
Stakeholder Analysis	วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ความต้องการและอิทธิพล
Logical Framework	วิเคราะห์ความเชื่อมโยงโครงการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จที่วัดได้

ความเป็นมาของการขับเคลื่อนด้านการศึกษา

พัฒนาการศึกษาไทย

ยุคก่อนปฏิรูป

เน้นการขยายโอกาสพื้นฐาน

ยุคปฏิรูป (2542)

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างครั้ง
ใหญ่

ยุคคุณภาพ

เน้นมาตรฐานและการแข่งขัน

ยุคดิจิทัล

โลกไร้พรมแดนและการ
เรียนรู้ 4.0

พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

- การกระจายอำนาจ: ให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วม
- ผู้เรียนสำคัญที่สุด: เปลี่ยนจาก Teacher-Centric เป็น Child-Centric
- ประกันคุณภาพ: การเริ่มระบบ QA ภายในและภายนอก

การปรับปรุงกฎหมาย (2545 & 2553)

ฉบับที่ 2 (2545)

เน้นการปรับโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการให้มีความ
กระชับและคล่องตัวมากขึ้น

ฉบับที่ 3 (2553)

ขยายขอบเขตการบริหารจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่
การศึกษาและการประถมศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)

วิสัยทัศน์ที่เน้นให้คนไทยเป็น "พลเมืองที่มีคุณภาพ" มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

ยุทธศาสตร์ 20 ปีที่สอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจและสังคมโลก เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

นโยบายไทยแลนด์ 4.0

ทักษะศตวรรษที่ 21

Coding, STEM, Digital Literacy

กำลังคนคุณภาพ

ผลิตแรงงานที่ตอบโจทย์
อุตสาหกรรมใหม่

นวัตกรรม

เปลี่ยนจากการ "ทำมากได้น้อย"
เป็น "ทำน้อยได้มาก"

บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการ

- กำหนดนโยบายระดับชาติ
- ควบคุมกำกับหน่วยงานในสังกัด
- ขับเคลื่อนมาตรฐานการศึกษา
- บริหารงบประมาณแผ่นดิน

บทบาทของ สพฐ.

บริหารจัดการ

ดูแลโรงเรียนของรัฐทั่วประเทศ

หลักสูตร

กำหนดกรอบหลักสูตรแกนกลาง

ติดตาม

กำกับติดตามคุณภาพสถานศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อน

4
ปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จ

การเมือง: ความต่อเนื่องและเสถียรภาพ

งบประมาณ: การจัดสรรอย่างเป็นธรรม

เทคโนโลยี: ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน

บุคลากร: สมรรถนะและความเข้าใจ

ความท้าทายในปัจจุบัน

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลฉบับพลัน

การลดลงของประชากรวัยเรียน

กระบวนการวิเคราะห์นโยบาย

5 ขั้นตอนหลักของการวิเคราะห์

1. กำหนดปัญหา

2. รวบรวมข้อมูล

3. พัฒนาทางเลือก

4. ประเมินทางเลือก

5. ตัดสินใจ

ขั้นที่ 1: การกำหนดปัญหา

หัวใจสำคัญคือการ "เกาให้ถูกที่คัน"

วิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริง (Root Cause)

แยกแยะปัญหาหลักออกจากปัญหารอง

กำหนดขอบเขตปัญหาให้ชัดเจน (Scope)

ขั้นที่ 2: การรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ

สถิติ ตัวเลข งบประมาณ และ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์ ความคิดเห็น และ
บริบททางสังคม

งานวิจัย

เอกสารอ้างอิงและบทเรียนจาก
ต่างประเทศ

ขั้นที่ 3: การพัฒนาทางเลือก

การวิเคราะห์นโยบายที่ดีต้องไม่เสนอเพียงทางเลือกเดียว:

ทางเลือกที่ 1:

รักษาสภาพเดิม (Do nothing)

ทางเลือกที่ 2:

ปรับปรุงบางส่วน (Incremental)

ทางเลือกที่ 3:

ปฏิรูปใหม่ทั้งหมด (Radical
Change)

"ต้องวิเคราะห์ผลดี-ผลเสียและความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติ"

ขั้นที่ 4: การประเมินทางเลือก

ประสิทธิภาพ (Efficiency)

ทรัพยากรที่ใช้เทียบกับผลผลิต

ความคุ้มค่า (Worthiness)

ผลตอบแทนระยะยาว

ผลกระทบ (Impact)

ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นที่ 5: การตัดสินใจเชิงนโยบาย

ใช้วิถึการณญาณประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำนึงถึง "บริบทองค์กร" และวัฒนธรรม

พิจารณาจังหวะเวลา (Timing) ที่เหมาะสม

การมีส่วนร่วม (Stakeholders)

ผู้บริหาร

ครูและบุคลากร

ผู้ปกครอง

ชุมชน

"นโยบายที่ขาดการมีส่วนร่วม มักถูกแรงต้านในทางปฏิบัติ"

เครื่องมือวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์

PESTEL

มองภาพกว้างทางสังคม การเมือง
เทคโนโลยี

SWOT

มองจุดแข็ง จุดอ่อน ของสถานศึกษา

BSC

มองความสมดุลทั้งระบบงานและ
ผู้รับบริการ

“

คือการมองความเชื่อมโยงทั้งระบบเพื่อลดผลกระทบที่ไม่คาดคิด

”

การใช้ข้อมูล Big Data ในการศึกษา

Data

การใช้ระบบสารสนเทศ (EMIS) และข้อมูลผลการเรียนแบบ Real-time ช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับนโยบายได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว

Driven Decision Making

กรณีศึกษา (Case Study)

ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

การวิเคราะห์ความพร้อมของครูและกิจกรรมที่สร้างสรรค์

เรียนฟรี 15 ปี

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าและภาระงบประมาณระยะยาว

การพัฒนานโยบายในสถานศึกษา

ความสำคัญของนโยบายสถานศึกษา

- การเชื่อมโยง: นำนโยบายระดับชาติสู่การปฏิบัติจริง
- ความเหมาะสม: ปรับให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน
- เป้าหมายเฉพาะ: กำหนดจุดเน้นเพื่อความเป็นเลิศ

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้นำเชิงนโยบาย

เป็นผู้กำหนดทิศทาง

นักวิเคราะห์

ประเมินข้อมูลรอบด้าน

ผู้จัดการการเปลี่ยนแปลง

บริหารความขัดแย้งและจูงใจ

ขั้นตอนการพัฒนานโยบายโรงเรียน

1. วิเคราะห์บริบท

2. กำหนดวิสัยทัศน์

3. วางแผนกลยุทธ์

4. ดำเนินการ/ประเมิน

การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan)

องค์ประกอบ	คำอธิบาย
เป้าหมาย (Goal)	ต้องชัดเจน วัดผลได้ (SMART)
ตัวชี้วัด (KPI)	เกณฑ์ความสำเร็จที่ระบุเป็นตัวเลขได้
งบประมาณ	แหล่งที่มาและการใช้จ่ายที่โปร่งใส
กำหนดเวลา	Timeline ของแต่ละกิจกรรม

การติดตามและประเมินผล

Internal QA

ระบบประกันคุณภาพภายในที่ทำ
อย่างต่อเนื่อง

SAR

รายงานประเมินตนเองที่สะท้อนความจริง

Feedback Loop

การนำข้อมูลป้อนกลับมาใช้พัฒนา
ปีถัดไป

ภาวะผู้นำกับความสำเร้ง

Transformational Leadership

ผู้นำต้องสามารถสร้าง "แรงบันดาลใจ" และขับเคลื่อนวัฒนธรรม
องค์กรให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

การบริหารการเปลี่ยนแปลง

ลดแรงต้านด้วยการรับฟัง

สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

สร้างการมีส่วนร่วม

ปัจจัยสู่ความสำเร็จระดับโรงเรียน

ความชัดเจนของเป้าหมาย

เข้าใจตรงกันทั้งองค์กร

การสนับสนุนจากต้นสังกัด

งบประมาณและที่ปรึกษา

ความสามัคคีในทีม

ทีมงานที่เข้มแข็ง

| สรุปสาระสำคัญ

- ★ การวิเคราะห์นโยบายคือเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารต้องใช้
- ★ ต้องอาศัย **ข้อมูลเชิงประจักษ์** และมุมมองเชิงระบบ
- ★ นโยบายโรงเรียนต้องเดินหน้าไปพร้อมกับทิศทางของชาติ
- ★ การมีส่วนร่วมคือหัวใจของการปฏิบัติให้สำเร็จ

คำถามและการอภิปราย

ท่านจะปรับใช้นโยบายระดับชาติให้เหมาะกับโรงเรียนของท่านอย่างไร?

ปัจจัยใดคืออุปสรรคสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนนโยบาย?

ขอขอบคุณ

ผศ.ดร.นันทวัช นุนารถ | มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา